

מי שגאה לא מפחד

Category: בראשית, וישב

ככל שאדם מעורב יותר בחיים היהודיים הוא מתמלא באושר ושמחה, וכך הפחדים והחששות להפגין את היהדות במרחב האנטישמי הולכים ומתפוגגים.

הצדיק מהחלום שעזר לניצחון

לכבוד 'עונת החלומות' שנפתחת בפרשת השבוע בסיפור של יוסף, אני רוצה לחלוק איתכם סיפור על 'חלום' שקבע את העתיד של העם היהודי.

'חננוכה' הוא הסיפור של ניצחון המכבים על היוונים, אבל הקשר בין יוון וירושלים התחיל 175 שנים לפני נס חנוכה. באותם ימים אלכסנדר מוקדון הלך וכבש את העולם ובדרך הוא גם הגיע לארץ ישראל. מספרת לנו הגמרא על אירוע שקרה בתאריך כ"א כסלו של שנת 3448 (313 לפנה"ס), ארבעה ימים לפני חנוכה.

השומרונים באו לפגוש את אלכסנדר מוקדון. הם נשבעו לו אמונים, הצטרפו לצבא שלו ובדרך זו הם קנו את אמונו. הם גם סיפרו לו שבירושלים נמצאים יהודים שרוצים למרוד בו וביקשו את רשותו להחריב את בית המקדש שנמצא בירושלים. אלכסנדר נתן להם את הרשות לעשות את זה.

לפי יוסיפוס, אלכסנדר דרש שיהודה תמרוד במלכות פרס ותקבל את עולו, אבל הכהן הגדול השיב לו שהם נשבעו אמונים למלך פרס ואסור להם להפר את השבועה. בעקבות זאת אלכסנדר התכונן לעלות לירושלים למלחמה. בין כך ובין כך הגיעו שלוחים לכהן הגדול שמעון הצדיק וסיפרו לו על ההתפתחויות האחרונות שירושלים נמצאת בסכנה.

"מה עשה? לבש בגדי כהונה ונתעטף בבגדי כהונה ויקירי ישראל עמו ואבוקות של אור בידיהן, וכל הלילה הללו הולכין מצד זה והללו הולכין מצד זה עד שעלה עמוד השחר". ואז לפנות בוקר המשלחת של שמעון הצדיק פגשה את אלכסנדר הגדול ואת הצבא שהלך עמו. כשאלכסנדר ראה אותם מרחוק הוא פנה לשומרונים שהלכו לצידו ושאל: "מי הללו? אמרו לו יהודים שמרדו בד". ואז זרחה השמש והם נפגשו אחד מול השני. "כיון שראה לשמעון הצדיק ירד ממרכבתו והשתחוה לפניו. אמרו לו, מלך גדול כמותך ישתחוה ליהודי זה? אמר להם, דמות דיוקנו של זה מנצחת לפני בבית מלחמתי". הוא הסביר שלפני כל הקרבות הגדולים שבהם הוא ניצח הוא ראה בחלומו את דמות דיוקנו של שמעון הצדיק ובזכותו הוא ניצח.

בזכות הבגדים

שאל אותם אלכסנדר: "למה באתם? אמרו, אפשר בית שמתפללים עליך ועל מלכותך שלא תיחרב יתעוך גויים להחריבו? אמר להם מי הללו? אמרו לו כותים הללו שעומדים לפניך. אמר להם הרי הם מסורים בידכם" (יומא סט, ב).

בהמשך אלכסנדר כרת ברית עם שמעון הצדיק והוא הביא אותו לביקור בבית המקדש בירושלים. בביקורו אלכסנדר ביקש שיעשו אנדרטה בדמותו ושיעמידו אותה בתוך בית המקדש. שמעון הצדיק השיב לו שאסור ליהודים להעמיד פסל בבית המקדש אבל במקום זה עם ישראל יוכיח את נאמנותו למלך בכך שכל הילדים שייוולדו באותה שנה יקראו אלכסנדר.

הרבי אמר פעם בהתוועדות שמהסיפור הזה למדים הוראה חשובה. כשמעון הצדיק היה צריך להיפגש עם 'האיש החזק בעולם' הוא לא ניסה להסתיר את יהדותו, הוא לא התלבש בבגדים שהיו אז באופנה של יוון, אלא הוא לבש דווקא בגדי כהונה.

על פי הלכה, לכהן גדול מותר ללבוש בגדי כהונה רק בבית המקדש, ולפני שהוא יוצא מתחום בית המקדש הוא חייב להחליף את בגדיו לבגדים רגילים. במקרה דנן שמעון הצדיק הרגיש שכדי להציל את בית המקדש מחורבן, עליו להלביש דווקא את בגדי הכהונה, להבליט את זה שהוא מייצג את העם היהודי, ודווקא בזכות אותם בגדים אלכסנדר זיהה אותו כאותו זקן שהוא ראה בחלומו בכל פעם לפני שהוא ניצח בקרב (תו"מ תשמ"ה ח"ב עמ' 906).

הזכות של יוסף

את המסר הזה אנו מוצאים גם בפרשת השבוע, אבל קודם נתחיל בשאלה, היכן יוסף הצדיק קבור? בארץ ישראל, בשכם. היכן קברו של משה רבנו? בערבות מואב ממש בכניסה לארץ ישראל, אבל מחוץ לגבולות הארץ.

נשאלת השאלה, כיצד זה קרה שיוסף שנפטר במצרים כמאה וארבעים שנה לפני יציאת מצרים זכה להיקבר בארצו, יתרה מזו, מי שנשא את ארונו במדבר במשך ארבעים שנה היה משה רבנו, וגם לאחר פטירת משה עם ישראל הכניסו את עצמותיו של יוסף לארץ ישראל והוא נקבר בשכם, ואילו משה רבנו שנפטר בכניסה לארץ ישראל, דווקא הוא לא זכה להיקבר בארץ?

משיב על כך המדרש: "מי שהודה בארצו נקבר בארצו, ומי שלא הודה בארצו אינו נקבר בארצו" (דב"ר, ב, ח). לכל מקום שיוסף הלך הוא הצהיר שהינו עברי. כשהוא ביקש משר המשקים שיזכיר אותו לפני פרעה על כך שהוא כלוא במשך שנים באשמת שווא, הוא מגלה לו "כי גונב גונבתי מארץ העברים" (וישב מ, טו), הוא מספר לו מיד שהוא עברי. ועוד לפני כן, כשאשתו של פוטיפר האשימה אותו היא אומרת "ראו הביא לנו איש עברי" (וישב לט, יד), כולם ידעו שהוא עברי. הוא מעולם לא הסתיר את זהותו ואדרבה, התגאה בכך. לעומת זאת משה רבנו ברח למדין

ופגש את בנות יתרו על הבאר. כשהם חזרו ליתרו הם סיפרו לו: "איש מצרי הצילנו מיד הרועים, והוא שומע ושותק. לכך לא נקבר בארצו".

יותר יהדות פחות פחד

לפני קרוב לחמישים שנה הרבי התחיל לעורר ולעודד להציב חנוכיות ציבוריות במקומות מרכזיים בעולם, ולערוך הדלקה גדולה ברוב עם.

את ההסבר לכך כתב הרבי במכתב בערב חנוכה שנת תשמ"ב למישהו שהתלונן על הצבת חנוכיות ציבוריות: "הנסיון הוכיח שחנוכיה שהוצבה במקום ציבורי במשך שמונת ימי החנוכה, היוותה מקור השראה להרבה הרבה יהודים, ועוררה בקרבם רוח של הזדהות עם עמם היהודי, ועם דרך החיים היהודית, לרבים אחרים הדבר היה למקור גאווה ביהדותם, וגורם שהביא להכרה שאין שום סיבה, בעצם, שאדם יסתיר את יהדותו במדינה חופשית זאת. כאילו יהדותו סותרת או אינה תואמת את חיי האמריקנים ותרבותם. להפך". ('התקשרות' גיליון 542).

מפרוץ המלחמה האחרונה ישנם הרבה אנשים שמפחדים להראות את יהדותם ברשות הרבים. ישנם כאלו שמורידים את המזוזה ממפתן הכניסה לבית כדי שלא יהו שזה בית שיהודי גר בו. אחרים הורידו את ה'ח' שענדו על צווארם. ישנם שמפחדים ללבוש כיפה ברחוב ולובשים כובע מעליו, ויש אפילו את אלו שמשנים את השם שלהם באפליקציית אובר כדי שחלילה לא יהו שהם יהודים וכו'.

ראשית אני רוצה לחלוק איתכם סיפור שקרה לי לפני חודש בערך. בטיסה מאירופה לאמריקה ישבו לידי זוג בשנות הארבעים מאמסטרדם. בין השאר הם סיפרו לי שהסבתא שלה היא יהודייה. שאלתי על איזה סבתא מדובר, והיא אמרה שזאת אמא של אמא שלה. שאלתי אותה האם היא יודעת שעל פי ההלכה היהודית היא יהודייה. היא אמרה שהיא לא ידעה את זה, אבל אז הוסיפה שאנשים אמרו לה בעבר שהיא נראית יהודייה! ²

עלינו לזכור שבאמסטרדם האוכלוסייה היהודית מאוד קטנה. בעיר וסביבותיה גרים 20,000 יהודים לערך מתוך אוכלוסייה של מיליון וחצי בני אדם, ואפילו שם היא הספיקה לשמוע שהיא נראית יהודייה! מתברר שגם מי שלא יודע בכלל שהוא יהודי, זרים אומרים לו שהוא נראה יהודי. ואם כן הניסיון להסתיר את הזהות היהודית לא עוזר בכל מקרה.

בנוסף לכך, ישנה תופעה מאוד מעניינת. אלו שבחזות החיצונית שלהם לא נראים יהודים, דווקא הם מודאגים מאוד מאנטישמיות, ואילו אלו שקל לזהות אותם כיהודים סובלים פחות מפחדים ומחרדות נפשיות כתוצאה מהמצב.

לכאורה היה צריך להיות להיפך. מדוע באמת זה כך? הרבי פעם הסביר את זה במשל: "על דרך מי שיש לו תענוג גדול ביותר, ובשעת מעשה נעקץ על ידי יתוש שאינו מרגיש כלל את העקיצה.

לא אומרים שאין כאן עקיפה, יש עקיפה? אבל הוא לא מרגיש זאת מצד גודל התענוג, מזה שנמצא יחד עם הקב"ה? כאשר יהודי חדור ברעיון והשקפה שעל פי תורה שכיון שנמצא יחד עם הקב"ה באותה דירה, יש לו את האושר הכי גדול, וכל העניינים הצדדיים אינם תופסים מקום כלל". (תו"מ ס"ז עמ' 124).

דהיינו, ככל שהאדם יותר מעורב בחיים יהודיים ועסוק ביהדות שלו, הוא שואב מזה חיות ושמחה. האושר הזה נותן לו את הכוח להתמודד עם אנטישמיות. הזהות היהודית שלו היא לא רק מטלה שבגללה הוא סובל מאנטישמיות, אלא זהו דבר שמעניק לו חיות, אושר ומטרה בחיים, ואז העובדה שהוא יהודי לא גורמת לו לרגשות של טינה בלב, אלא להיפך, הוא מרגיש האדם המאושר ביותר עלי אדמות.

חנוכה זהו הזמן לפרסום הנס, להקהיל כמה שיותר יהודים מסביב להדלקות הציבוריות דווקא, ובכך נרים את המורל, נחזק את הגאווה היהודית שלנו ושל ילדינו, כשאנחנו נהיה חזקים וגאים במורשת שלנו גם העולם יכבד אותנו.